

Νεοελληνική Λογοτεχνία

γενικής παιδείας

A1.

- ♦ Ο Γιώργος Ιωάννου γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη στις 20 Νοεμβρίου του 1927.
- ♦ Πρωτότοκος γιος από τα τέσσερα παιδιά προσφυγικής οικογένειας από την Ανατολική Θράκη, μεγάλωσε και σπούδασε στη γενέτειρά του κάτω από δύσκολες συνθήκες.
- ♦ Σε συνάρτηση με την προσφυγική καταγωγή της οικογένειάς του ήταν και η οικονομική τους κατάσταση (ο πατέρας του ήταν θερμαστής στο σιδηρόδρομο και δούλευε σκληρά για να εξασφαλίσει στην οικογένειά του τα προς το ζην), η μεσαία πολιτική τους στάση και οι λαϊκές, παραδοσιακές θρησκευτικές τους πεποιθήσεις.
- ♦ Τα παιδικά και εφηβικά του χρόνια ο Ιωάννου τα έζησε στη Θεσσαλονίκη, με εξαίρεση το διάστημα της Κατοχής, όταν, για να προστατευτούν από τους βομβαρδισμούς, κατέφυγαν αυτός με τα αδέρφια του και τη γιαγιά του στα Πετροκέρασα της Χαλκιδικής και στη συνέχεια στην Αθήνα.
- ♦ Θεματικό χαρακτηριστικό της πεζογραφίας του Ιωάννου είναι να εστιάζει τα κείμενά του σε συγκεκριμένο **τόπο** και **χρόνο**. Τα αφηγήματά του κινούνται στο χώρο της **Θεσσαλονίκης** της «Αλεξανδρείας» του Ιωάννου (το 1/3 των πεζογραφημάτων του εξελίσσεται στη Θεσσαλονίκη), στην περίοδο του **πολέμου** και λίγο πριν, της Κατοχής, του Εμφυλίου, της Ανοικοδόμησης μιας πόλης που **αλλάζει** και την καινούργια της φυσιογνωμία την αποκτά κυρίως με την παρουσία των προσφύγων. **Σχολικό Βιβλίο, σ. 376**
- ♦ «Η Θεσσαλονίκη είναι πολιτεία της προσφυγιάς. Η Θεσσαλονίκη είναι η πρωτεύουσα της προσφυγιάς. Η προσφυγιά εδώ δε συγχωνεύτηκε αλλά κυριάρχησε. Η Θεσσαλονίκη είναι η βυζαντινή πρωτεύουσα της προσφυγιάς, όπου ακόμα και τα πιο αδιάφορα και αποκομμένα προσφυγικής καταγωγής άτομα αισθάνονται καλύτερα. Η Θεσσαλονίκη σκέπασε και προστάτεψε την προσφυγιά. Είναι η πατρίδα των πατριδών.» **Γιώργος Ιωάννου**
- ♦ Το κοινωνικό περιβάλλον αποτελεί σημαντικό διαμορφωτικό παράγοντα στο έργο του. Είναι οι **φτωχογειτονίες** στις οποίες έζησε, και που του χάρισαν

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2010

Ενδεικτικές Απαντήσεις

συγκλονιστικές εμπειρίες, οι παρές του, οι συμμαθητές του που τον κορόιδευαν για τα σωστά ελληνικά του, το επίθετό του κ.λπ., και γενικότερα οι άνθρωποι που γνώρισε, το δημοτικό, το γυμνάσιο, το κατηχητικό και οι χριστιανικές εκκλησιαστικές κινήσεις, τις οποίες προσέγγισε την περίοδο της Κατοχής για να ενισχύσει τη διατροφή του, που όμως τον φόρτωσαν με ένα αίσθημα ενοχής και αμρτίας από το οποίο άργησε να απαλλαγεί, το Πανεπιστήμιο, οι επαγγελματικές του σχέσεις.

♦ Ο Ιωάννου, αναμφίβολα, επηρεάζεται και από το πολιτικό κλίμα της εποχής. Η ομαλότητα στην πολιτική ζωή που φαίνεται στις αρχές της δεκαετίας του 1950 είναι εφήμερη, το πολιτικό κλίμα παραμένει ασταθές και, παρά τη συνθήκη του 1959, με την οποία η Κύπρος ανακηρύσσεται ανεξάρτητο κράτος υπό την προεδρία του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου, η Ελλάδα οδηγείται στην επιβολή της στρατιωτικής δικτατορίας (1967) λίγες εβδομάδες πριν τις προγραμματισμένες γενικές εκλογές.

♦ Ο Ιωάννου κάνει μια **λογοτεχνία αποτυπώσεων** κι η μνημονική διαδικασία που χρησιμοποιεί διαφοροποιείται ριζικά σε σχέση με τους πεζογράφους που προηγήθηκαν. Η περιπλάνηση στο χώρο της ατομικής και της συλλογικής **μνήμης** είναι η κοίτη του πεζογραφικού υλικού, η εσωτερική περιπλάνηση που συνοδεύει το εξωτερικό σκηνικό. Η ιδιοτυπία του έργου του έγκειται στις **μικρές συνθέσεις με μια(1) βασική υπόθεση**, από την οποία εξακτινώνονται και κάποιες ανεξάρτητες, δευτερεύουσες. Στόχος αυτών των αφηγημάτων δεν είναι η ιστορική αλήθεια, αλλά η **ανασύνθεση των γεγονότων**, μια νύξη για κάτι που συνέβη στη ζωή.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

1. τα παιδικά του χρόνια

- ♦ που ερχόταν στο κατώφλι μας κάθε χρονιά, την εποχή που γίνονται τα μούρα (1^η §)
- ♦ Το δέντρο μας δεν ήταν από τις συνηθισμένες μουριές, ... κι ακόμα πιο πέρα. (2^η §)
- ♦ Εμείς καθόμασταν πια σε άλλο σπίτι, λίγο παραπάνω, όμως την είδαμε μια μέρα να κάθεται κατατσακισμένη στο κατώφλι του παλιού σπιτιού μας. (6^η §)

2. τον κόσμο της προσφυγιάς

- ♦ Η ξένη τα έτρωγε σιγανά, (2^η §)
- ♦ μια και η ανταλλαγή πληθυσμών είχε γίνει με βάση τη θρησκεία και όχι τη γλώσσα. (5^η §)
- ♦ Κυλιόταν κάτω, όταν φεύγανε, (8^η §)

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2010

Ενδεικτικές Απαντήσεις

3. τον πόλεμο

- ♦ Η γυναίκα ξαναφάνηκε και τον επόμενο χρόνο, λίγο πριν απ' τον πόλεμο. (5^η §)
- ♦ Δε μας έφτανε που είχαμε δίπλα μας τον Κεμάλ το σπίτι, σα μια διαρκή υπενθύμιση της καταστροφής, θα είχαμε τώρα και τους τούρκους να μπερδουκλώνονται πάλι στα πόδια μας; (5^η §)
- ♦ η τουρκάλα ξαναφάνηκε λίγο μετά τον πόλεμο. (6^η §)
- ♦ Μια ιταλιάνικη μπόμπα είχε σαρώσει τη ντουτιά (6^η §)

4. τη Θεσσαλονίκη

- ♦ Το πλαϊνό σπίτι του Κεμάλ (2^η §) πήγε δίπλα στον Κεμάλ το σπίτι (5^η §). Πρόκειται για το σπίτι του Κεμάλ Ατατούοκ στη Θεσσαλονίκη, όπου σήμερα στεγάζεται το ελληνικό προξενείο.
- ♦ δέντρο φημισμένο σ' όλο το Ισλαχανέ κι ακόμα πιο πέρα. (2^η §)
- ♦ Την προηγούμενη φορά είχε βρεθεί εκεί στα βάθη ένα θαυμάσιο ψηφιδωτό, που άρχιζε απ' το οικόπεδο του δικού μας σπιτιού και συνεχιζόταν προς το σπίτι του Κεμάλ. (8^η §)

5. τον τρόπο ζωής των απλών ανθρώπων

- ♦ ποτέ δεν παρέλειπε να μας πει την καθιερωμένη ευχή, που μπορεί να μην καταλαβαίναμε ακριβώς τα λόγια της, πιάναμε όμως καλά το νόημά της: «Ο Θεός να σας ανταποδώσει το μεγάλο καλό». (1^η §)
- ♦ δεν παραλείπαμε να της δίνουμε μούρα απ' την ντουτιά, όπως άλλωστε δίναμε σ' όλη τη γειτονιά και σ' όποιον περαστικό μας ζητούσε. (2^η §)
- ♦ λέγοντας πως ήθελε να φυτέψει το σπόρο τους στον μπαχτσέ της. (3^η §)
- ♦ την περίμενε μια ομάδα από Τούρκους προσκυνητές, που κοντοστέκονταν στο πεζοδρόμιο. (5^η §)
- ♦ τη φορά αυτή της προσφέραμε νερό από τη βρύση. (5^η §)
- ♦ Παραλίγο να την καλέσουμε απάνω στο σπίτι (6^η §)

Β1α.

- ♦ Οι πρώτες απόπειρες του Ιωάννου να γράψει σε πεζό λόγο ξεκινούν το 1959. Εισάγει στη Λογοτεχνία μας το σύντομο «πολύπτυχο πεζογράφημα», που ως κύριο χαρακτηριστικό του έχει την ανάμειξη/ σύζευξη των λογοτεχνικών ειδών, το είδος εκείνο που στέκεται ανάμεσα στο δοκίμιο και στην αφήγηση των ψυχικών περιπετειών του ομιλούντος προσώπου, περικλείοντας πυρήνες **διηγημάτων**. Το

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2010

Ενδεικτικές Απαντήσεις

πολύπτυχο πεζογράφημα περιέχει όλα τα είδη, είναι και **δοκίμιο** και **χρονικό** και **σχόλιο**. Ο ίδιος ο Ιωάννου γράφει πως «πρόκειται για κείμενο που διανθίζεται εδώ κι εκεί με «**συμπυκνωμένες ιστορίες**» σύντομης ανάπτυξης που γίνονται παραδείγματα ή αποδείξεις από το συγγραφέα για τους άλλους.

♦ «Τα πεζογραφήματα του Ιωάννου άλλοτε πλησιάζουν τον άμορφο **συνειρμικό μονόλογο**, για να αποστάξουν μια ιδιαίτερη διάθεση με την ανάκληση πραγμάτων ανορθόδοξα εφαιπτόμενων, άλλοτε υποδύονται το **δοκίμιο**, για να υποβάλουν έντεχνα μια στάση ζωής μέσα από την τάχα αμερόληπτη, ορθολογική ταξινόμηση ανθρώπων και ανθρώπινων σχέσεων, άλλοτε εμφανίζονται ως **παραδοσιακά διηγήματα**, έμφορτα όμως συχνά με αλλότρια στοιχεία ή απαλλαγμένα από αφηγηματικές συμβάσεις, σε βαθμό που η παλιότερη αισθητική θα το θεωρούσε απαράδεκτο: σμίκρυνση λογοτεχνικών μορφών, διάσπαση αφηγηματικού θέματος, συνειρμός, παρέκβαση, υπαινιγμός, αναφορά, μεταφορά, εσωτερικός μονόλογος (**ο χαρακτήρας περνά σε δεύτερη μοίρα**), σχόλιο, βιωματικό στοιχείο, εμπειρία, μνήμη, παρατήρηση, εξομολογητικός τόνος, ευκρινής αφηγηματική φωνή, εκφραστική ακρίβεια, καθαρότητα όρασης, ανεπιτήδευτη γραφή, λιτότητα, περιεκτικότητα, μικρές κύριες προτάσεις.» **Α. Κοτζιάς**

♦ Η δομή των πεζογραφήματων του είναι στοιχειώδης, σε αντίθεση με τους παλιότερους. Απελευθερωμένος από τη δεσποτεία του κεντρικού μύθου και της πλοκής, ο Ιωάννου συνθέτει τα περιστατικά που εξιστορεί και σκιαγραφεί τα πρόσωπά του (πρόσωπα αληθινά, φανταστικά ή μορφές τυχαίων συναντήσεων που συλλαμβάνει ο φακός του), **θρυμματίζοντας τη χρονική και αφηγηματική αλληλουχία των κειμένων.**

♦ Η συμβολή του βρίσκεται στο βιωματικό υπόστρωμα των αφηγημάτων του, στον τρόπο που απομονώνει κάθε περιστατικό και καταθέτει τη μαρτυρία του, στην έντονη συγκινησιακή φόρτισή του, στον εξομολογητικό τόνο, στην ακρίβεια και την καθαρότητα της γλώσσας του. **Σχολικό Βιβλίο, σ. 377**

♦ Στη Λογοτεχνία οι εμπειρίες είναι απαραίτητες, γιατί αποτελούν την πρώτη ύλη του περιεχομένου της, δεν μπορούν, όμως, από μόνες τους να αποτελέσουν αξιολογικό συστατικό της λογοτεχνίας. Το εμπειρικό υλικό μεταστοιχείώνεται σε αισθητική οντότητα, καθώς ο λογοτέχνης Ιωάννου υπερβαίνει με δραματικό (ενεργητικό) τρόπο την προσωπική κατάσταση και περνάει σε καθολική, μυθοποιώντας την πραγματικότητα και μαζί και την προσωπική του ιστορία.

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2010

Ενδεικτικές Απαντήσεις

♦ «Ο συγγραφέας, μιλώντας κατά κανόνα για ατομικά περιστατικά, τείνει σταθερά σε μια μυθοποίηση της πραγματικότητας και, προπάντων, της προσωπικής του ιστορίας, καθώς πολλές φορές ανάγεται στην παιδική του ηλικία, και συνυπάρχει με μια διάθεση να αποκαλυφθούν και οι άσχημες -μερικές φορές και αποτρόπαιες- πλευρές της ζωής. Κι αυτές όμως δέχονται την ανταύγεια μιας βαθύτερης ευγένειας, που έχει την πηγή της στην ίδια την καρδιά του συγγραφέα.»

Μ. Γ. Μερακλής

1^ο Στοιχείο

♦ Ο **χαρακτήρας** περνάει σε δεύτερη μοίρα στον Ιωάννου, πολλές φορές δεν υπάρχει. Ο **αφηγητής** είναι η **κυρίαρχη ατομική συνείδηση**, γι' αυτό και η αφήγηση έχει ένα χαρακτήρα καταγραφικό και κάποτε χρονογραφικό, μολονότι τα περιστατικά είναι έντονα, και πολλές φορές δυσβάσταχτα.

Σχολικό Βιβλίο, σελ. 376

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

♦ Τη δεύτερη φορά θα ήταν κατά το τριάντα οχτώ, δυό χρόνια, πάντως, μετά την πρώτη, δεν έβαλε μούρα στο χαρτί. (4^η §)

2^ο Στοιχείο

- ♦ «**Ανακουφίζομαι όταν γράφω σε α' πρόσωπο.**» Γιώργος Ιωάννου
- ♦ Η χρήση του α' προσώπου και των αποτυπώσεων, η ανάκληση μέρους του μνημονικού υλικού, καθώς και η απόδοσή του μέσω της καταγραφής, ορίζουν το μύθο της αφήγησης ως πλαίσιο και περιγραφή της εμπειρίας.
- ♦ Η **πρωτοπρόσωπη αφήγηση(i)** υποστηρίζει το **βιωματικό χαρακτήρα** των αφηγημάτων και προσδίδει την αμεσότητα της προσωπικής εμπειρίας, ενώ ο **εσωτερικός** (μη πληροφοριακός) **μονόλογος** αποδίδει σκέψεις, αναμνήσεις, συνειρμούς με τρόπο υπαινικτικό.
- ♦ Η **μονομερής ή μονοεστιακή αφήγηση(ii)** αφορά την οπτική γωνία του αφηγητή. Τα πάντα δίνονται μέσα από την όραση, τα συναισθήματα, τη σκέψη, την αίσθηση και την οπτική γωνία **ενός(1) μόνο προσώπου**. Ο αφηγητής άλλοτε απλώς αφηγείται τα εξιστορούμενα, όσα παρακολουθεί από κοντά ως θεατής, κι άλλοτε μετέχει ή και πρωταγωνιστεί σ' αυτά που εξιστορεί έχοντας **εσωτερική εστίαση**. Τα υπόλοιπα αφηγηματικά πρόσωπα, όταν υπάρχουν, δίνονται εξωτερικά, δηλαδή όπως τα βλέπει, τα ακούει ή ακούει να μιλάνε οι άλλοι γι' αυτά, κι όπως, τελικά, τα εννοεί το αφηγηματικό πρόσωπο από τη μεριά του οποίου παρακολουθούμε τα εξιστορούμενα ως αναγνώστες. Στο συγκεκριμένο αφήγημα ο

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2010

Ενδεικτικές Απαντήσεις

αφηγητής είναι δραματοποιημένος, συμμετέχει στα δρώμενα, κι έχει το ρόλο του δευτεραγωνιστή (πρωταγωνίστρια είναι η γυναίκα), στέκεται απόμακρα ως μέλος του συνόλου, ώστε να παρατηρεί με μεγαλύτερη άνεση και ευχέρεια.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

(i) Δε μας έφτανε που είχαμε δίπλα μας τον Κεμάλ το σπίτι, σα μια διαρκή υπενθύμιση της καταστροφής, θα είχαμε τώρα και τους τούρκους να μπερδουκλώνονται πάλι στα πόδια μας; (5^η §)

(ii) Αν γίνει αυτό, θα παραφυλάγω νύχτα μέρα, ... κι ίσως μπορέσω να εμποδίσω ή τουλάχιστο να καθυστερήσω το χτίσιμο του νέου εξαμβλώματος. (8^η §)

♦ ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Παρόλο που ο αφηγητής δίνει κάποιες φορές το λόγο σε άλλα πρόσωπα (ευθύς λόγος στην Τουρκάλα, στη γιαγιά, στο σπιτονοικοκύρη, στη γιαιά γειτόνισσα), αυτά δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι διεκδικούν το ρόλο του αφηγητή.

Β1β. ΑΞΗΓΗΜΑΤΙΚΟΣ ΧΡΟΝΟΣ

♦ Στην πεζογραφία, αναφορικά με το χρόνο, υπάρχουν δύο συμβατικές δυνατότητες:

α) η δυνατότητα της ιστορικής εκδοχής και αντίληψης του χρόνου, όπου η αφήγηση αρχίζει από κάποιο σημείο του παρελθόντος, προχωρεί, χρονολογικά ή με άλματα, προς όλο και μεταγενέστερες στιγμές, και κάπου τελειώνει.

β) η δυνατότητα της σύνθεσης του χρόνου σύμφωνα με την προσωπική αίσθηση του κάθε αφηγητή, όπου η αρχή γίνεται είτε από το παρόν είτε από το παρελθόν, αλλά αυτή η αρχή δεν αποτελεί την αφετηρία μιας αφήγησης που προχωρεί προς συνεχώς μεταγενέστερες στιγμές, αποτελεί απλώς την αφετηρία κάποιας χρονικής ανάκλησης, κι αυτό μπορεί να γίνεται αλυσιδωτά ως το τέλος του κειμένου. Γ. Αράγης, Σχολικό Βιβλίο σ. 368

♦ Ο Ιωάννου χρησιμοποιεί το χρόνο κατεξοχήν σύμφωνα με την προσωπική αίσθηση. Τα περισσότερα πεζογραφήματά του έχουν ως αφετηρία και κατάληξη το παρόν. Ο συγγραφέας με ευκολία περνάει από το παρελθόν στο παρόν ή το αντίθετο. Αυτό που έχει ενδιαφέρον στην αφήγηση του Ιωάννου δεν είναι το πλήθος αυτών των χρονικών μεταβάσεων, αλλά ο αβίαστος και φυσικός τρόπος με τον οποίο αυτός τις πετυχαίνει.

♦ Η σύνθεση παρόντος – παρελθόντος, και γενικότερα διαφορετικών στιγμών, στον Ιωάννου είναι αλληλένδετη με την τεχνική του διασπασμένου θέματος. «Ο

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2010

Ενδεικτικές Απαντήσεις

άξονας του χρόνου δεν ακολουθεί μια μονόδρομη πορεία. Συνήθως παρελθόν και παρόν γίνονται ένα, εμπλέκονται και συντίθενται, δίνοντας στην εξέλιξη του μύθου άλλοτε την εικόνα της σύνθεσης και άλλοτε την αίσθηση των διαφορετικών χρονικών στιγμών. Άλλοτε το παρελθόν, μένοντας ζωντανό με τη βοήθεια της **μνήμης**, εσωτερικεύεται και γίνεται κλιμακωτά παρόν, ενώ παράλληλα αιχμαλωτίζεται από την αφήγηση.» **Δρακόπουλος**

• Η αφήγηση στο πεζογράφημα «στον Κεμάλ το σπίτι» οργανώνεται με άξονα το χρόνο. Ο αφηγητής αφηγείται τις επισκέψεις τις γυναίκας στο σπίτι της οικογένειάς του **ευθύγραμμα**, κάνοντας συγκεκριμένες χρονικές αναφορές που διευκολύνουν την παρακολούθηση των γεγονότων από τον αναγνώστη. Στην ευθύγραμμη ροή της αφήγησης, τα γεγονότα παρουσιάζονται με τη φυσιολογική σχεδόν χρονική τους αλληλουχία, χωρίς να τη διακόπτουν δευτερεύοντα περιστατικά ή μακροσκελείς εμβόλιμες αφηγήσεις.

• Πιο συγκεκριμένα, η αφήγηση αρχίζει με μια μορφή **αναδρομής**.

1^ο Χρονικό επίπεδο

• Ο αφηγητής ξεκινάει από **το παρόν/ πρόσφατο παρελθόν**

ΑΝΑΦΟΡΑ

Δεν ξαναφάνηκε η μαυροφορεμένη εκείνη γυναίκα (1^η §)

2^ο Χρονικό επίπεδο

• Ο αφηγητής μετακινείται σταδιακά, με μια **αναδρομή**, στο **παρελθόν** (αλλαγή χρονικού επιπέδου): μεταφέρεται ανεπαίσθητα και με τέχνη στο παρελθόν με μια αναφορική πρόταση, για να αφηγηθεί τις επισκέψεις της άγνωστης γυναίκας. Η αναδρομική αφήγηση αρχίζει αόριστα από το παρελθόν, για να παρουσιάσει χρονολογικά τις επισκέψεις της γυναίκας.

• Η άγνωστη γυναίκα επισκέφτηκε το σπίτι **πέντε(5)** φορές, αφότου αναγκάστηκε η οικογένειά της να το εγκαταλείψει με την ανταλλαγή των πληθυσμών (με τη συνθήκη της Λωζάννης, 30 /01/ 1923, αποφασίστηκε η ανταλλαγή των ελληνικών πληθυσμών της Τουρκίας με τους μουσουλμάνους που κατοικούσαν στη χώρα μας):

i. Το 1936, δηλαδή δεκατρία χρόνια ύστερα από τον ξεριζωμό της ήρθε στο σπίτι για πρώτη φορά.

ii. Η δεύτερη επίσκεψη έγινε το 1938.

iii. Την τρίτη φορά (1939/ αρχές 1940) αρχίζουν οι δοκιμασίες: καταλαβαίνει ότι άρχισαν να υποπτεύονται την εθνικότητά της.

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2010

Ενδεικτικές Απαντήσεις

iv. Την επόμενη χρονιά (δεν προσδιορίζεται το έτος) αποκαλύπτεται ότι είναι Τουρκάλα, που ερχόταν στη Θεσσαλονίκη για να προσκυνήσει το σπίτι του Κεμάλ Ατατούρκ.

v. Η τελευταία επίσκεψη πραγματοποιήθηκε λίγο μετά τη λήξη του πολέμου, δηλαδή τον Ιούνιο του 1944 ή το 1945. Με τους βομβαρδισμούς του πολέμου το σπίτι είχε μισογκρεμιστεί και είχε εγκαταλειφθεί. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο δεν ξαναφάνηκε.

ΑΝΑΦΟΡΑ

που ερχόταν στο κατώφλι μας κάθε χρονιά (1^η §)

3^ο Χρονικό επίπεδο

♦ Ο αφηγητής ολοκληρώνει την αναδρομή και με την επανάληψη της παραπάνω φράσης (κάπως παραλλαγμένης), επανέρχεται στο παροντικό χρονικό επίπεδο, συνεχίζει την υπόλοιπη αφήγηση, θίγει το νέο αποτρόπαιο και ακαλαίσθητο κόσμο που γεννιέται, περιγράφει την ανακάλυψη ενός ψηφιδωτού από οικοδόμους και κλείνει με τα λόγια της γριάς που αποκαλύπτουν την ταυτότητα της γυναίκας.

ΑΝΑΦΟΡΑ

- ♦ Δεν την ξανάδαμε από τότε (7^η §)
- ♦ Θα παραφυλάγω νύχτα μέρα, ... κι ίσως μπορέσω να εμποδίσω ή τουλάχιστο να καθυστερήσω το χτίσιμο του νέου εξαμβλώματος. (8^η §)

B2α.

1. κλεφτές ματιές (2^η §)

♦ η μεταφορά χρησιμοποιείται από τον αφηγητή για να δείξει ότι η μαυροφορεμένη γυναίκα έριχνε πλάγιες/ προσεχτικές/ φοβισμένες ματιές στο σπίτι, γιατί ανησυχούσε μήπως αντιληφθούν τη σχέση της με αυτό και αποκαλυφθεί η καταγωγή της, η εθνικότητά της, η ταυτότητά της.

2. κάθεται κατατσακισμένη στο κατώφλι (6^η §)

♦ η μετοχή δείχνει τη συντριβή και τον πόνο της μαυροφορεμένης γυναίκας που κάθεται ακίνητη στο κατώφλι (σύμβολο του σπιτιού) της έρημης αυλής μπροστά στο ερειπωμένο μισογκρεμισμένο παλιό σπίτι, συνειδητοποιώντας τα ερείπια της δικής της ζωής. Σηματοδοτεί την αποκοπή από τις ρίζες της, το παρελθόν της.

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2010

Ενδεικτικές Απαντήσεις

- ♦ είχε μαλακώσει την καρδιά (6^η §)
- ♦ ο μεταφορικός λόγος αποδίδει τη μεταστροφή των συναισθημάτων του αφηγητή και της οικογένειάς του, που, από καχυποψία και οργή στην αρχή, κατέληξε σε συμπάθεια (συμπάσχω) και συμπόνια για την ξένη γυναίκα με την ίδια μοίρα, μέσα από τη συνειδητοποίηση ότι ο ξεριζωμός είναι κοινός και εξίσου άδικος και οδυνηρός για όλους.

3. κατάγυμνη αυλή (6^η §)

- ♦ η μεταφορά και η εικόνα είναι ένα σχόλιο του αφηγητή για τις καταστροφές του ελληνο-ιταλικού πολέμου (1940 - 1941) που ρήμαξε ό,τι αγαπούσαν οι άνθρωποι, ό,τι τους κρατούσε ζωντανούς και δεμένους με το παρελθόν: κατώφλι, μουρία, πηγάδι, ισοπεδώνοντας τα σημεία αναφοράς τους.

4. αφράτο μάρμαρο (7^η §)

- ♦ η μεταφορά παραπέμπει σε αισθήματα: αισθήματα καθαρά, διαγνή, αγνά, λευκά, σταθερά, μόνιμα, δυνατά, ακριβά, που αντέχουν στο χρόνο και σε μια αισθητική άλλη από αυτή που επιβάλλει ο κακόγουστος, έξω από τα μέτρα και τις ανάγκες του ανθρώπου, αστικός βιομηχανοποιημένος μαζικός αποξενωτικός σύγχρονος πολιτισμός.

B2β.

- ♦ «Ο συγγραφέας Ιωάννου αποκλείει από το έργο του κάθε ένταση, μελοδραματική νότα ή συναίσθηματισμό. Τα πάντα είναι χαλιναγωγημένα, συγκρατημένα, ιδωμένα από κάποια απόσταση, ικανή να αμβλύνει τις οξυότητες, χωρίς ωστόσο να οδηγεί στην απάθεια. Σε τούτο συντείνει και ο **τόνος** της γραφής που παρουσιάζεται πάντοτε ως εξιστόρηση αναμνήσεων ενός παρελθόντος κατά κανόνα απώτερου. Αλλωστε ο συγγραφέας δε χάνει ποτέ, ακόμη και στις πιο σκοτεινές στιγμές, το **χιούμορ** του. Έχει ευαίσθητες κεραίες για το κωμικό στοιχείο της ανθρώπινης κατάστασης και δε διστάζει να αναμείξει στις πιο ιερές στιγμές το σκαρμπρόζικο.» Α. Κοτζιάς, Σχολικό Βιβλίο, σ. 377

- ♦ Ο ίδιος ο Ιωάννου συνδέει το **υπαινικτικό ύφος** του με τον Καβάφη «το βιρτουόζο των υπαινιγμών και των παρασιωπήσεων». Σύμφωνα μ' αυτή την τεχνική των υπαινιγμών (τεχνική του φενακισμού), ο εξομολογούμενος αφηγητής, επιτυγχάνει να κρατήσει τον αναγνώστη σε **απόσταση** από τον πυρήνα του προβλήματος.

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2010

Ενδεικτικές Απαντήσεις

♦ Τα ερείπια κάποτε γκρεμίστηκαν, για να υψωθεί στη θέση τους μια εξαμβλωματική πολυκατοικία. Ο αφηγητής δεν εκτιμά καθόλου ούτε τον τρόπο με τον οποίο εκσυγχρονίζεται η πόλη ούτε τους φορείς που έχουν αναλάβει τον εκσυγχρονισμό της και εκδηλώνει με **καυστικό και ειρωνικό τρόπο** την αποστροφή του για το νέο κόσμο της αστικοποίησης, που καταστρέφει την παλιά αισθητική του χώρου.

♦ Η **ΕΙΡΩΝΕΙΑ** εντοπίζεται στις υπογραμμισμένες λέξεις και φράσεις: *Το σπίτι είχε από καιρό παραδοθεί σε μια συμμορία εργολάβων και στη θέση του υψώθηκε μια πολυκατοικία από τις πιο φρικαλέες. Τώρα ετοιμάζονται να την γκρεμίσουν οι γελοίοι. Ποιος ξέρει τι μεγαλεπήβολο σχέδιο συνέλαβε πάλι το πονηρό μυαλό τους.*

♦ *Το σπίτι είχε από καιρό παραδοθεί σε μια συμμορία εργολάβων.* Οι εργολάβοι του αστικού πολιτισμού λειτουργούν σαν συμμορία, σαν κλειστή ομάδα/ συντεχνία που Δεν ενδιαφέρεται παρά μόνο για το κέρδος, το οποίο ανάγει σε αυτοσκοπό.

♦ *στη θέση του υψώθηκε μια πολυκατοικία απ' τις πιο φρικαλέες.* Η απέχθεια για τη σύγχρονη αρχιτεκτονική που «κακοποιεί» την αισθητική της αγαπημένης πόλης αποδίδεται σ' αυτό το σημείο με τον αρνητικό χαρακτηρισμό «φρικαλέες» για τις πολυκατοικίες που επιβάλλουν τη μαζοποίηση στον τρόπο διαβίωσης των κατοίκων τους, φυλακίζουν τα όνειρά τους και εντέλει σηματοδοτούν το τέλος ενός αυθεντικού πολιτισμού σαρώνοντας και τις αξίες του.

♦ *Τώρα ετοιμάζονται να την γκρεμίσουν οι γελοίοι.* Ο αφηγητής δε διστάζει να κάνει ένα καυστικό σχόλιο για τους φορείς της αστικοποίησης, τον αμοραλισμό τους, τον καιροσκοπισμό τους, την έλλειψη συνέπειας και σταθερών σημείων ανάφοράς. Η ελαστική τους συνείδηση προσαρμόζεται και αναπροσαρμόζεται καθημερινά στο άμεσο και προφανές συμφέρον.

♦ *Ποιος ξέρει τι μεγαλεπήβολο σχέδιο συνέλαβε πάλι το πονηρό μυαλό τους.* Έκδηλη η ειρωνεία στον επιθετικό προσδιορισμό μεγαλεπήβολο και η αποστροφή του αφηγητή για τους ασυνείδητους φορείς του εκσυγχρονισμού.

♦ Η ειρωνεία εντοπίζεται κυρίως στην αντίθεση του παλιού, παραδοσιακού τρόπου ζωής, αντίληψης, αισθητικής και του νέου που συνθλίβει και μηδενίζει τον άνθρωπο κάτω από τεράστιους ακαλαίσθητους τσιμεντένιους όγκους.

♦ Ο παλιός κόσμος, που χάνεται, διακρίνεται από τη δική του αισθητική αντίληψη και γραφικότητα, με το κατώφλι, με τη μουριά και το πηγάδι στην αυλή και με την καλαίσθητη διακόσμησή του, δείγμα της το θαυμάσιο ψηφιδωτό. Πέρα, όμως, από την αισθητική και τη γραφικότητα, υπάρχει και η λειτουργικότητα των

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2010

Ενδεικτικές Απαντήσεις

εσωτερικών χώρων που ανταποκρίνεται στα ανθρώπινα μέτρα, και κυρίως της αυλής, με το νερό του πηγαδιού, που έχει τη φυσική γεύση και δροσιά, και με το δέντρο και τα φρούτα του, που δίνουν την αίσθηση της συνύπαρξης σε αρμονία με το φυσικό περιβάλλον. Με όλο αυτόν τον κόσμο των οικείων πραγμάτων ο άνθρωπος δημιουργεί έντονο, ουσιαστικό και άρρηκτο ψυχικό δεσμό, είναι κομμάτι της ζωής του που όταν το στερηθεί, νιώθει ακρωτηριασμένος, μισός, και το αναπολεί με πόνο και νοσταλγία.

♦ Ο νέος κόσμος, τουλάχιστο ως προς την αισθητική του χώρου παρουσιάζεται από τον αφηγητή με απέχθεια/ απρόστροφη.

Τίποτε γραφικό δεν έχει απομείνει, όλα τα διακρίνει μια ισοπεδωτική, αντι-ανθρώπινη «αισθητική» αντίληψη: το κατώφλι δεν υπάρχει πια, το δέντρο χάθηκε, το πηγάδι με το νερό έχει μετατραπεί σε βόθρο, το αρχοντικό έγινε φρικαλέα πολυκατοικία...

♦ Όλα όσα αναφέρει ο αφηγητής για το γκρέμισμα του παλιού κόσμου και την εισβολή της νέας εποχής σηματοδοτούν την άρχη της αστικοποίησης, που συνεχίστηκε με ραγδαίους/ καταγιστικούς ρυθμούς και με όλα τα γνωστά συνακόλουθά της. Ο αφηγητής, βρισκόμενος στο μεταίχμιο συνύπαρξης και σύγκρουσης των δύο κόσμων, είναι αρνητικός και καχύποπτος απέναντι στη νέα κατάσταση, καθώς νιώθει «ολομόναχος, ξένος, παντάξενος» σε έναν ακατανόητο και ακαλαίσθητο κόσμο.

Σ σύγχρονο

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ - ΘΕΤΙΚΗ - ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ - ECDL

Γ1α.

- ♦ που ερχόταν στο κατώφλι μας κάθε χρονιά, (1^η §)
- ♦ Καθόταν ήσυχα για ώρα πολλή στο κατώφλι της αυλής, (2^η §)
- ♦ Την πρώτη φορά που είχε καθίσει η άγνωστη γυναίκα στο κατώφλι μας, (3^η §)
- ♦ Κάθισε και τα έφαγε ένα ένα στο κατώφλι. (4^η §)
- ♦ Την είδαμε μια μέρα να κάθεται κατατσακισμένη, στο κατώφλι του παλιού σπιτιού μας. (6^η §)
- ♦ Και να 'ρχότανε δε θα 'βρισκε πια το κατώφλι με το αφράτο μάρμαρο (7^η §)
- ♦ Κυλιόταν κάτω, όταν φεύγανε, φιλούσε το κατώφλι. (8^η §)
- ♦ Σε κάθε επίσκεψή της η γυναίκα παραμένει στο κατώφλι του σπιτιού. Το κατώφλι λειτουργεί σαν **σύμβολο του σπιτιού**, καθώς είναι το πρώτο σημείο εισόδου στο σπίτι-ζωή και ταυτόχρονα το τελευταίο σημείο εξόδου από το σπίτι-

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2010

Ενδεικτικές Απαντήσεις

ζωή, γι' αυτό και η γυναίκα το φιλούσε με σπαραγμό, όταν αναγκάστηκε, με την ανταλλαγή πληθυσμών, να το εγκαταλείψει και να μετοικήσει ως πρόσφυγας.

- ♦ Το κατώφλι, επίσης, είναι ένας χώρος συγκέντρωσης της οικογένειας τις στιγμές χαλάρωσης, άρα ένα σημαντικό κομμάτι του σπιτιού, και ειδικότερα για τις Τουρκάλες, ένα «ομαδικό σκαμνάκι», στο οποίο κάθονταν κουβεντιάζοντας φιλικά και παρατηρώντας τους περαστικούς, τόπος συνάντησης, επικοινωνίας και ψυχαγωγίας.

- ♦ Συμβολίζει, σε δεύτερο επίπεδο, το συναισθηματικό δεσμό της γυναίκας με την πατρική εστία, το αγαπημένο παρελθόν, τις ρίζες, από τα οποία αποκόπηκε βίαια και σε τρυφερή ηλικία. Οι τακτές επισκέψεις της, λοιπόν, της δίνουν δύναμη να υπομείνει το παρόν, «κάμνουνε για λίγο να μη νιώθεται η πληγή» του ξεριζωμού.

- ♦ Παράλληλα, επιβεβαιώνει την ευγένεια της ψυχής, τη διακριτικότητα και την αξιοπρέπεια της γυναίκας, που χαλιναγωγεί το συναίσθημά της, αυτοπεριορίζεται και δεν εισβάλλει σε ένα χώρο που δεν της ανήκει πια, αναστατώνοντας τους άγνωστους σημερινούς κατοίκους του.

- ♦ Η επανάληψη του συμβόλου (όμοιες ή ελαφρά παραλλαγμένες φράσεις που λειτουργούν ως αφηγηματικό μοτίβο) σχεδόν σε κάθε παράγραφο του πεζογραφήματος έχει διττή λειτουργία:

i) αφορά στο περιεχόμενο

- ♦ υπογραμμίζει τη σημασία του σε σχέση με την παλιά ζωή και τις αναμνήσεις της κατατρογμένης γυναίκας

- ♦ διαγράφει εναργέστερα το πικρό συναίσθημα και το βουβό πόνο της

- ♦ επαληθεύει τη βαθιά νοσταλγία για το γενέθλιο τόπο (θυμίζει τη νόστο του Ομηρικού Οδυσσέα)

- ♦ βοηθά τον αναγνώστη να παρακολουθήσει τις διαδοχικές επισκέψεις της γυναίκας

ii) αφορά στη μορφή

- ♦ ως στοιχείο δομής, υπηρετεί τη συνοχή του κειμένου, καθώς λειτουργεί συνδετικά, ως μετάβαση από τη μία ενότητα στην άλλη

- ♦ ως στοιχείο πλοκής προωθεί την εξέλιξη/ δράση, οδηγώντας σταδιακά στη λύση του μυστηρίου για την ταυτότητα της γυναίκας

- ♦ ως αφηγηματικό μέσο προ-οικονομεί την αποκάλυψη της εθνικότητας της γυναίκας

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2010

Ενδεικτικές Απαντήσεις

- ♦ ως εκφραστικό μέσο βοηθά τον αναγνώστη να αναγνωρίσει καλύτερα τον ψυχισμό της γυναίκας (παράλληλα αποφεύγεται η ανία της ακριβούς επανάληψης με τις παραλλαγές)
- ♦ ως εκφραστικό μέσο σχηματίζει το σχήμα του κύκλου (1^η § – 8^η §), τεχνική ιδιαίτερα αγαπητή στον Ιωάννου.

Γ1β.

- ♦ Το πεζογράφημα κλείνει με την επιβεβαίωση της υποψίας ότι το σπίτι εκείνο ανήκε στην οικογένεια της άγνωστης Τουρκάλας, η οποία το αποχωρίστηκε με μεγάλο σπαραγμό φεύγοντας για την προσφυγιά.

- ♦ «Στο σπίτι αυτό καθόταν ένας μπέης...

Κυλιόταν κάτω, όταν φεύγατε, φιλούσε το κατώφλι. Τέτοιο σπαραγμό δεν ματαείδα.» Τα λόγια της γοιάς, που αποδίδουν με δραματικό τρόπο τις αντιδράσεις της όμορφης κόρης, επιβεβαιώνουν στον αναγνώστη την ταυτότητα της γυναίκας και λύνουν οριστικά το μυστήριο. Η μαυροφορεμένη άγνωστη είναι η κόρη του μπέη, που, κατά την ανταλλαγή πληθυσμών το 1923 (συνθήκη της Λωζάνης), αποσπάστηκε βίαια από τον τόπο όπου γεννήθηκε, ο πατέρας της πιθανόν να ήταν αξιωματούχος του Κεμάλ.

- ♦ Συγκεκριμένα στοιχεία δείχνουν ότι η γυναίκα είναι η κόρη για την οποία κάνει λόγο η γιαγιά:

ΓΡΙΑ	ΑΦΗΓΗΤΗΣ
✓ στα νιάτα της ήταν πολύ όμορφη, σαν τα κρούα τα νερά	✓ ίχνη μιας μεγάλης αρχοντικής ομορφιάς διατηρούσε
✓ ήταν κόρη μπέη	✓ είχε αρχοντιά
✓ φιλούσε το κατώφλι τότε	✓ κάθε φορά που ερχόταν σπίτι, καθόταν στο κατώφλι
✓ σπαραγμός της κοπέλας	✓ συντριβή της γυναίκας

- ♦ Τα **ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΑ** της μαυροφορεμένης γυναίκας κορυφώνονται. Αρχικά, φαίνεται να νιώθει ζωντανή ευχαρίστηση τρώγοντας αργά τα μούρα και φεύγει καταχαρούμενη, όταν παίρνει μαζί της τα μούρα μετά την πρώτη επίσκεψή της. Κατόπιν δείχνει λυπημένη και βουρκώνει, όταν μαθαίνει ότι δεν υπάρχει πια το νερό του πηγαδιού και νιώθει ταραχή (τινάχτηκε), όταν νομίζει πως γίνεται αντιληπτό ότι είναι Τουρκάλα. Στο τέλος βιώνει τη συντριβή (κατατσακισμένη),

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2010

Ενδεικτικές Απαντήσεις

όταν βλέπει ότι δεν είχε απομείνει τίποτε πια από την παλιά της ζωή, τις αναμνήσεις, τα όνειρά της.

♦ Το γενικό συναίσθημα, το οποίο ερμηνεύει τις επισκέψεις της, τη συμπεριφορά και τις ενέργειές της, και διαγράφεται σε όλο το αφήγημα, είναι η επίμονη **ΝΟΣΤΑΛΓΙΑ** και η σταθερή προσπάθειά της να μην αποκοπεί από τις ρίζες της. Σε αυτό πρέπει να προστεθεί και το αρχικό συναίσθημα, ο **ΣΠΑΡΑΓΜΟΣ** που δοκίμασε, όταν, νεαρή κοπέλα σαν τα κρύα τα νερά, αποχωριζόταν το πατρικό της, και ο οποίος αποτυπώνεται πιο έντονα και σε ευθύ λόγο στο τέλος του πεζογραφήματος στα λόγια της γριάς, και όχι του αφηγητή.

♦ Η εικόνα της κόρης σκιαγραφείται με εξαιρετική δύναμη, παραστατικότητα και άκρα εκφραστική λιτότητα, με δυο λακωνικές προτάσεις, που αποδίδουν ζωηρά το ψυχικό δράμα της: το δράμα κάθε απλού ανθρώπου ανεξαρτήτως φύλου, θρησκείας, εθνικότητας, που στη δίνη του πολέμου αναγκάζεται, με δυο φούχτες χώμα ως μνήμη/ κληρονομιά, να ξεριζωθεί και να μάθει να ζει ξανά από την αρχή σε ξένο τόπο, με ξένους ανθρώπους: **Κυλιόταν κάτω, φιλούσε το κατώφλι.**

♦ «Προσηλώνουμε τη σκέψη μας στους νεκρούς, στους κρεουρηνμένους, στους, με οποιοδήποτε φοβερό τρόπο δολοφονημένους, και ακόμα προσηλώνουμε τη σκέψη μας στους προαίώνιους εκείνους τόπους των προγόνων μας, απόπου είμαστε ακόμα καμωμένοι, γιατί, για να επέλθει κάποια εξισορρόπηση και για να απλώσουμε τις ρίζες κι εδώ, πρέπει να παρέλθουν αιώνες και αιώνες.»

Γιώργος Ιωάννου

Δ1.

♦ Επιχειρώντας μια παράλληλη ανάγνωση στα δύο(2) πεζογραφήματα, ως προς το περιεχόμενό τους, διαπιστώνουμε το κυρίαρχο βιωματικό στοιχείο, την ανασύνθεση περιστατικών και αναμνήσεων βασισμένων στη μνήμη και την παρατήρηση, τους κοινούς θεματικούς πυρήνες που αφορούν στον προβληματισμό του Γιώργου Ιωάννου για τη σύγχρονή του νεοελληνική, άναρχα αστικοποιούμενη, πραγματικότητα.

♦ Και στα δύο πεζογραφήματα, ο αφηγητής συνθέτει διαφορετικές χρονικές στιγμές (σύνθεση παρόντος – παρελθόντος): στο πρώτο, η αφήγηση ξεκινά αόριστα από το παρελθόν, στο τέλος επιστρέφει στο παρόν και τελειώνει με μια σύντομη

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2010

Ενδεικτικές Απαντήσεις

αναδρομή στο παρελθόν, στο παράλληλο κείμενο, η αναδρομή ξεκινά επίσης από το παρελθόν και καταλήγει στο παρόν.

«Στου Κεμάλ το σπίτι»	«Απογραφή ζημιών»
✓ Δεν ξανφάνηκε η μαυροφορεμένη εκελινή γυναίκα	✓ Δίπλα στο «Ακρόπολις» και μέχρι την οδό Πλάτωνος ...
✓ Αν γίνει αυτό ... και τις φωνές,	✓ ... όλη η παλιά γειτονιά η γύρω από τη Ροτόντα, δηλαδή η παλιά ελληνική συνοικία της Καμάρας
✓ άκουσα μια γριά να σιγολέει: ... δεν ματαείδα.	

- ♦ Και τα δύο πεζογραφήματα κινούνται στον ίδιο ιστορικό χωροχρόνο, και συγκεκριμένα στην αγαπημένη **Θεσσαλονίκη των Μεταπολεμικών Χρόνων**, η οποία όμως δεν κατονομάζεται απευθείας, που ζει ματώνοντας ακόμη από τους πολέμους και την προσφυγιά, και που αλλάζει...
 - ♦ τοπωνύμια, τοπικοί προσδιορισμοί (ενδεικτικά)

«Στου Κεμάλ το σπίτι»	«Απογραφή ζημιών»
✓ Το πλαϊνό σπίτι του Κεμάλ πήγε δίπλα στον Κεμάλ το σπίτι	✓ Δίπλα στο «Ακρόπολις» και μέχρι την οδό Πλάτωνος
✓ δέντρο φημισμένο σ' όλο το Ισλαχανέ κι ακόμα πιο πέρα.	✓ Αυτά, με το ξενοδοχείο μαζί, σχημάτιζαν τη βορινή πλευρά της πλατείας, που σήμερα ονομάζεται «Μακεδονομάχων».
✓ Την προηγούμενη φορά είχε βρεθεί εκεί στα βάθη ένα θαυμάσιο ψηφιδωτό, που άρχιζε απ' το οικόπεδο του δικού μας σπιτιού και συνεχιζόταν προς το σπίτι του Κεμάλ.	✓ όλη η παλιά γειτονιά η γύρω από τη Ροτόντα, δηλαδή η παλιά ελληνική συνοικία της Καμάρας

- ♦ εποχή πολέμου (ενδεικτικά)

«Στου Κεμάλ το σπίτι»	«Απογραφή ζημιών»
✓ λίγο πριν τον πόλεμο	✓ Κατοχή
✓ σα μια διαρκή υπενθύμιση της καταστροφής	✓ οι στρατιωτικές μπουλντόζες
✓ Μια ιταλιάνικη μπόμπα	

- ♦ προσφυγιά (ενδεικτικά)

«Στου Κεμάλ το σπίτι»	«Απογραφή ζημιών»
✓ Η ξένη	✓ οικογένειες Εβραίων

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2010

Ενδεικτικές Απαντήσεις

<p>✓ καμιά τουρκομερίτιστα δικιά μας, απ' τις πάμπολλες εκείνες, που δεν ήξεραν λέξη ελληνικά, μια και η ανταλλαγή των πληθυσμών είχε γίνει με βάση τη θρησκεία και όχι τη γλώσσα.</p>	<p>✓ γριές Εβραίισες</p>
--	--------------------------

✓ Κυλιόταν κάτω, όταν φεύγανε,

- ♦ Και στα δύο πεζογραφήματα, ο αφηγητής ανακαλεί μνήμες από την παιδική ηλικία, παρουσιάζει στοιχεία του τρόπου ζωής, τις ανθρώπινες σχέσεις, τα ήθη και έθιμα... (ενδεικτικά)

«Στου Κεμάλ το σπίτι»	«Απογραφή ζημιών»
<p>✓ Καθόταν ήσυχα για ώρα πολλή στο κατώφλι της αυλής</p>	<p>✓ γριές Εβραίισες στεκόντουσαν στις εξώπορτες</p>
<p>✓ Πήγε δίπλα στον Κεμάλ το σπίτι, όπου την περίμενε μια ομάδα από τούρκους προσκυνητές, που κοντοστέκονταν στο πεζοδρόμιο.</p>	<p>✓ Τα Σάββατα γριές Εβραίισες, με τις πατροπαράδοτες ατλαζένιες φορεσιές της Καστίλλιας, στεκόντουσαν στις εξώπορτες με σταυρωμένα τα χέρια, για να περάσει ήσυχα και αναμάρτητα η άγια αργία.</p>
<p>✓ ποτέ δεν παρέλειπε να μας πει την καθιερωμένη ευχή που μπορεί να μην καταλαβαίναμε ακριβώς τα λόγια της, πιάναμε όμως καλά το νόημά της: «Ο Θεός να σας ανταποδώσει το μεγάλο καλό».</p>	
<p>✓ δεν παραλείπαμε να της δίνουμε μούρα απ' την ντουτιά, όπως άλλωστε δίνουμε σ' όλη τη γειτονιά και σ' όποιον περαστικό μάς ζητούσε.</p>	

- ♦ Και στα δύο πεζογραφήματα, ο αφηγητής εκφράζει το συναίσθημά του για τους δυο(2) κόσμους, i) την εκτίμηση και την αγάπη του για τον παλιό/ παραδοσιακό κόσμο που σβήνει/ χάνεται, και την αισθητική του, και ii) την απέχθειά του για τον αστικό πολιτισμό που εισβάλλει προκλητικά και απειλητικά, την «αντι-αισθητική του και τους εκπροσώπους του, διατυπώνοντας χωρίς δισταγμό ειρωνικά και καυστικά σχόλια

i) ο παλιός/ παραδοσιακός κόσμος (ενδεικτικά)

«Στου Κεμάλ το σπίτι»	«Απογραφή ζημιών»
<p>✓ Το δέντρο μας δεν ήταν από τις συνηθισμένες μουριές ... τα κλαδιά του ξεπερνούσαν το δίπατο σπίτι μας.</p>	<p>✓ Δίπλα στο «Ακρόπολις» και μέχρι την οδό Πλάτωνος ήταν στη σειρά σπίτια μικρά και παμπάλαια</p>

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2010

Ενδεικτικές Απαντήσεις

✓ Την προηγούμενη φορά είχε βρεθεί εκεί στα βάθη ένα θαυμάσιο ψηφιδωτό	✓ τις ενοχλητικές αυτές παλιατσαρίες, που πλαϊσιώνουν, και πολύ ταιριαχτά μάλιστα, τα βυζαντινά μνημεία και τους χώρους της παλαιάς ζωής.
✓ Όλοι μιλούσαν για την ομορφιά και την παλιά δόξα	

ii) ο νέος/ αστικός κόσμος (ενδεικτικά)

«Στου Κεμάλ το σπίτι»	«Απογραφή ζημιών»
✓ Ο σιχαμένος σπιτονοικοκύρης μας είχε διοχετεύσει το βόθρο του σπιτιού στο βαθύ πηγάδι	✓ αν δεν είχαν προλάβει να τα κατεδαφίσουν οι εργολάβοι, ... την ένδειξη «κατεδαφιστέον».
✓ την κατάγυμνη αυλή και το έρημο σπίτι ... είχε ρημάξει το καλοκαρωμένο ξυλόδετο σπίτι, χωρίς να καταφέρει να το γκρεμίσει.	✓ ευκαιρία να εξωραϊσουν την πόλη κατά τα γούστα τους ... τους χώρους της παλαιάς ζωής.
✓ δε θα βρισκε πια το αφράτο μάρμαρο	✓ και τους άλλους σπουδαιούς
✓ Το σπίτι είχε από καιρό παραδοθεί ... φρικαλέες	✓ σαν πολύ εύκολα
✓ Τώρα ετοιμάζονται να την γκρεμίσουν ... το πονηρό μυαλό τους.	✓ ένδειξη «κατεδαφιστέον»
✓ το χτίσιμο του νέου εξαμβλώματος.	✓ να εξωραϊσουν την πόλη
✓ οι δασκαλεμένοι εργάτες	✓ απαλλάσσοντάς την από τις ενοχλητικές αυτές παλιατσαρίες
	✓ Έτσι σαρώθηκε η παλιά γειτονιά ... και αφέθηκε ο τόπος ελεύθερος για να φωτογραφίζουν οι τουρίστες με άνεση τη Ροτόντα.

Επιμέλεια: Μ. Κυριακάκη

Σ σύγχρονο

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ - ΘΕΤΙΚΗ - ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ - ECDL

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2010

Ενδεικτικές Απαντήσεις

Σ Χ Ο Λ Ι Ο

- ✓ Η επιλογή του πεζογραφήματος «*σου Κεμάλ το σπίτ*» του Γιώργου Ιωάννου, για την εξέταση του μαθήματος της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας κατεύθυνσης στις Πανελλαδικές 2010, κρίνεται ιδιαίτερα επιτυχής, καθώς ως περιεχόμενο συνδέεται με περιόδους της ελληνικής Ιστορίας που μελετούν οι μαθητές και ως λογοτεχνικό κείμενο (μορφή) ανταποκρίνεται στις σύγχρονες αισθητικές και προσληπτικές τους απαιτήσεις.
- ✓ Οι Ερωτήσεις που δίνονται είναι σαφείς, ουσιαστικές, ικανές να ελέγξουν με επάρκεια τόσο τη γνώση των βασικών αφηγηματικών αρχών και χαρακτηριστικών γνωρισμάτων του Ιωάννου, όσο και την ικανότητα ερμηνείας, εμβάθυνσης, κριτικής προσέγγισης και εκφραστικής δυνατότητας των υποψηφίων.
- ✓ Η επιλογή του παράλληλου κειμένου «Απογραφή ζημιών» του ίδιου συγγραφέα είναι εξαιρετικά εύστοχη, επιτρέποντας στους μαθητές παράλληλη ανάγνωση, με σαφείς αναφορές όχι μόνο στο περιεχόμενο, όπως ζητείται, αλλά και στη μορφή.
- ✓ Πρβλ. ΣΥΓΧΡΟΝΗ βιβλιοθήκη, Νεοελληνική Λογοτεχνία, Πεζογραφία, Γιώργος Ιωάννου, σσ. 213 - 274.
- ✓ Πρβλ. ΣΥΓΧΡΟΝΗ βιβλιοθήκη, Βιβλίο Επανάληψης 2009-2010, σσ. 60 - 64.
- ✓ Πρβλ. ΣΥΓΧΡΟΝΗ βιβλιοθήκη, Κριτήριο στη Νεοελληνική Λογοτεχνία, Μάρτιος 2010.
- ✓ Πρβλ. ΣΥΓΧΡΟΝΗ βιβλιοθήκη, Κριτήρια Αξιολόγησης, Πάσχα 2010, σσ. 4 - 6.

